Raskid ugovora

Lovrić, Sanela

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:107:404899

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

VELEUČILIŠTE „NIKOLE TESLE“ U GOSPIĆU

Sanela Lovrić

RASKID UGOVORA

TERMINATION OF THE CONTRACTS

Završni rad

Gospić, 2017.

VELEUČILIŠTE „NIKOLE TESLE“ U GOSPIĆU

Upravni odjel

Stručni studij Upravni studij

RASKID UGOVORA

TERMINATION OF THE CONTRACTS

Završni rad

MENTORICA:

Mr. sc. Katerina Dulčić, predavač

STUDENTICA:

Sanela Lovrić

MBS: 0115034991/14

Gospić, rujan 2017.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Upravni odjel

Gospić, 2. veljače 2017.

ZADATAK

za završni rad

Pristupnici ***Saneli Lovrić*** _____ MBS: 0115034991/14

Studentu stručnog studija upravnog prava izdaje se tema završnog rada pod nazivom

Raskid ugovora (*Termination of Contract)*

Sadržaj zadatka :

Tema ovog rada jest raskid ugovora. Kako bi se tema razmotrila na adekvatan način, potrebno je prvenstveno se ukratko osvrnuti na sam pojam ugovora, kako ugovori nastaju i koji su njihovi bitni elementi. Potom je potrebno razmotriti različite vrste raskida ugovora. Pristupnica mora izložiti razloge i postupke predviđene zakonom kako za ugovore koji su sklopljeni na neodređeno vrijeme, ali i za one koji su sklopljeni na određeno vrijeme. Isto tako, potrebno se osvrnuti i na pravo raskida pojedinih ugovora, kao što su potrošački ugovori, ugovor o najmu, ugovor o zakupu. Isto tako potrebno je izložiti i raskide ugovora zbog neispunjenja, ali i zbog promijenjenih okolnosti. I za sve navedeno osvrnuti se u samom radu na probleme s kojima se u praksi susreću naši sudovi.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: mr. sc. Katerina Dulčić, predavač zadano: 2. veljače 2017. godine , _____
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Pročelnik odjela: Tomislav Lopac, prof., predavač predati do: 30.09.2017., _____
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Student: Sanela Lovrić primio zadatak: 02.02.2017., Sanela Lovrić
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom **Raskid ugovora** izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentorice Mr. sc. Katerine Dulčić.

Sanela Lovrić

Sanela Lovrić

SADRŽAJ

SAŽETAK
SUMMARY
UVOD....1
1. GRAĐANSKOPRAVNI UGOVORI....3
1.1. NASTANAK I SADRŽAJ GRAĐANSKOPRAVNIH UGOVORA....3
1.2. NAČELO DISPOZITIVNOSTI GRAĐANSKOPRAVNIH UGOVORA....6
1.3. RASKID GRAĐANSKOPRAVNIH UGOVORA....9
2. RASKID UGOVORA S TRAJNIM PRESTACIJAMA....12
2.1. UGOVOR O ZAKUPU....12
2.2. PRESTANAK UGOVORA O ZAKUPU....15
3. RASKID UGOVORA ZBOG NEISPUNJENJA....19
3.1. PRETPOSTAVKE ZA RASKID UGOVORA....19
3.2. NAČIN RASKIDA UGOVORA ZBOG NEISPUNJENJA....21
4. RASKID UGOVORA ZBOG PROMIJENJENIH OKOLNOSTI....26
4.1. PRETPOSTAVKE ZA RASKID UGOVORA ZBOG PROMIJENJENIH OKOLNOSTI....26
4.2. NAČIN RASKIDA UGOVORA ZBOG PROMIJENJENIH OKOLNOSTI....27
5. ZAKLJUČAK....34
LITERATURA....35

SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je raskid ugovora. Kako bi temu razmotrila na adekvatan način, autorica se osvrnula na građanskopravne ugovore, kao i na načelo dispozitivnosti u navedenim ugovorima, te u konačnici i na prestanak građanskopravnih ugovora koji se temelji na volji ugovornih stranaka. Autorica se također osvrnula i na raskid ugovora s trajnim prestacijama, kao što su najam ili zakup, te na raskid ugovora na temelju zakona – raskid zbog neispunjenja i raskid zbog promijenjenih okolnosti. Zakon kojim se uređuju osnove obveznih odnosa, te ugovorni i izvanugovorni obvezni odnosi, kao i raskidi ugovora je Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15) koji je na snazi od 01. kolovoza 2015. godine.

Ključne riječi: građanskopravni ugovori, načelo dispozitivnosti, raskid ugovora, Zakon o obveznim odnosima

SUMMARY

The subject of this final work is the termination of the contracts. The author referred to the civil law contracts, as well as the principle of freedom of regulation of contracts, and also to the termination of civil law contracts based on the will of the contracting parts. The author also commented termination of the contracts with successive obligations, such as lease contracts, and also termination of the contracts that is based on law - termination of default and termination due to changed circumstances. The law regulating the basics of mandatory relations, contracts and termination of contracts is Civil obligation law effective from 1 August 2015.

Key words: civil law contracts, termination of contract, principle of disposability, Mandatory Relations Law

UVOD

Zakon o obveznim odnosima predstavlja zakon kojim se uređuju osnove obveznih odnosa u općem dijelu Zakona, te ugovorni i izvanugovorni obvezni odnosi u posebnom dijelu spomenutog zakona (Slakoper, Kačer i Luttenberger, 2009). Sudionici obveznog prava su, prema članku 16. Zakona o obveznim odnosima, fizičke i pravne osobe, te je svaka fizička i pravna osoba sposobna biti nositeljem obveza i prava. Svaka fizička i pravna osoba, osim što može biti sudionikom obveznog prava, može zaštiti svoja prava pod pretpostavkama koje su utvrđene zakonom. Prava osobnosti su, prema odredbi članka 19. Zakona o obveznim odnosima, prava na život, ugled, tjelesno i duševno zdravlje, čast, ime, dostojanstvo, slobodu, privatnost osobnog i obiteljskog života i drugo.

U obveznim odnosima razlikujemo vjerovnika i dužnika. Vjerovnik u obveznim odnosima predstavlja onu ugovornu stranu koja je ovlaštena od dužnika potraživati razna dobra ili sredstva, kao i čin ili odricanje. Budući da se radi o dvostranoobvezom odnosu, oba dvije strane imaju pravo kako potraživanja, tako i dugovanja.

Dužnik s druge strane predstavlja onu ugovornu stranu koja ima obvezu prema vjerovniku u vidu dugovanja neke vrijednosti koja je obično izražena u novcu. Upravo dugovanja između vjerovnika i dužnika stvara pravne odnose u kojima je vjerovnik osoba kojoj se duguje, a dužnik osoba koja duguje, te je dužna unutar određenog vremenskog roka taj dug i vratiti, obično uz dodatni iznos kamata. Onoga trenutka kada dužnik vrati svoje dugovanje, njegova pravna obveza prestaje.

Činidba predstavlja predmet vjerovnikova prava i dužnikove obveze u obveznom pravu koje proizlaze iz jednostranog prava ili zakonskog obveznopravnog odnosa. (Slakoper, 2009). Činidba predstavlja predmet obveze, te ju kao takvu treba razlikovati od predmeta obveznog odnosa. Ostali predmeti obveze su novac, nematerijalna dobra, imovina, prava, te osobna dobra.

Pravne obveze, prema odredbi članka 20. Zakona o obveznim odnosima, mogu nastati „na osnovi pravnih poslova, prouzročenjem štete, stjecanjem bez osnove, poslovodstvom bez

naloga, javnim obećanjem nagrade i izdavanjem vrijednosnih papira“. Ugovorne obveze također mogu nastati i odlukom suda ili neke druge javne vlasti.

Ugovori se, prema odredbi članka 247. Zakona o obveznim odnosima, sklapaju onoga trenutka kada se o bitnim sastojcima ugovora suglase ugovorne strane, dok do raskida ugovora može doći ili voljom ugovornih stranaka ili jednostrano na temelju zakona radi neispunjenja ili promijenjenih okolnosti.

U radu će se autor osvrnuti na raskide samih ugovora. Rad je podijeljen na šest međusobno povezanih dijelova. U ***Uvodu*** je ukratko opisano o čemu će biti pisano u samom radu. Nakon čega slijedi poglavlje ***Građanskopravni ugovori*** u kojem će se objasniti nastanak i sadržaj građanskopravnih ugovora u Republici Hrvatskoj, načelo dispozitivnosti građanskopravnih ugovora, te načini raskida navedenih ugovora, kao i posljedice raskida. Drugo poglavlje ***Raskid ugovora s trajnim prestacijama*** objašnjava način raskida ugovora s trajnim prestacijama koji mogu biti sklopljeni na određeno i neodređeno vrijeme. U trećem i četvrtom poglavlju - ***Raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti*** i ***Raskid ugovora zbog neispunjenja*** – bit će objašnjen raskid ugovora na temelju zakona. ***Zaključak*** predstavlja sintezu svih elemenata objašnjenih u radu nakon čega slijedi popis literature korištene prilikom pisanja završnog rada.

1. GRAĐANSKOPRAVNI UGOVORI

U ovom poglavlju bit će objašnjen nastanak i sadržaj građanskopravnih ugovora u Republici Hrvatskoj, načelo dispozitivnosti, kao jedno od načela na kojem se građanskopravni ugovori u Republici Hrvatskoj temelje, dok će na kraju biti objašnjeno na koji način se navedeni ugovori mogu raskinuti i koje su posljedice raskida građanskopravnih ugovora.

1.1. NASTANAK I SADRŽAJ GRAĐANSKOPRAVNIH UGOVORA

Građansko pravo je moguće definirati kao granu privatnog prava koja na temelju skupa pravnih pravila regulira odnose pravnih subjekata stvari, činidaba, imovine i njihovih osobnih neimovinskih dobara[1]. Gavella (2012) pak ističe kako je građansko pravo, odnosno pravila na kojima se građansko pravo temelji, uspostavljeno za pojedince kako bi se na temelju tih pravila i prava, zaštitila njihova sloboda i njihovo vlasništvo.

Građansko pravo je ograničeno brojnim zakonima, ističe dalje Gavella (2012). Gavella (2012) navedenu tvrdnju objašnjava ističući da budući da Ustavom Republike Hrvatske zajamčeno privatno vlasništvo nije u potpunosti slobodno, već je društveno vezano kao takvo, to kao posljedicu ima činjenicu da je i građanskopravno uređenje ograničeno brojnim zakonima. Navedena ograničenja građanskom pravu u konačnici ne oduzimaju njegov glavni liberalistički i individualistički značaj koja mu daju načela na kojima se isto temelji.

Građanskopravno uređenje svojim normama uređuje pravne odnose bilo kojih građanskopravnih objekata koje su jednake za svakoga, te je osnivanje tih objekata, kao i njihove eventualne promjene i prestanak prepušteno volji subjekata građanskopravnog odnosa (Gavella, 2012).

Jedan od glavnih zakona na kojem se temelji obvezno pravo, odnosno građanskopravni odnosi je Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, u daljnjem tekstu označen kao ZOO). Prema navedenom zakonu, kojega je Hrvatski sabor

[1] http://www.nasciturus.com/skriptarnica/cat_view/44-pravni-fakultet-/47-druga-godina-/20-graansko-pravo-i (5. travnja 2017)

donio na sjednici 25. veljače 2005. godine, obvezne odnose sudionici uređuju slobodno, te isti ne mogu biti uređivani suprotno Ustavu Republike Hrvatske, moralu društva ili prisilnim propisima (Članak 2. ZOO-a). Sudionici koji sudjeluju u obveznom odnosu su, prema odredbi članka 3. ZOO-a, ravnopravni, te su se pri sklapanju obveznih odnosa, prema odredbi članka 4. ZOO-a, ti sudionici dužni pridržavati načela poštenja i savjesnosti. Poštovanje ovog načela, prema Gorencu (2005), znači da sudionici obveznog odnosa postupaju s povjerenjem prema interesima sudionika s druge strane. Sudionici obveznih odnosa si međusobno polažu račune, te se međusobno izvještavaju o stanju pravnog posla pritom uvažavajući interesu ugovornih strana. Sudionici se pri sklapanju obveznih odnosa pozivaju na valjano i potpuno ispunjenje i ostvarenje ugovornih obveza. Kako bi obveze iz sklopljenih obveznih odnosa bile uredno i potpuno ispunjene, te kako bi se ostvarila prava u tim odnosima, nužno je da sudionici obveznih odnosa, prema članku 5. ZOO-a, surađuju.

Pri sklapanju ugovora, prema odredbi članka 7. ZOO-a, sudionici obveznih odnosa moraju polaziti od načela jednake vrijednosti uzajamnih činidaba, te se u slučaju narušavanja navedenog načela, povlače pravne posljedice. Svi sudionici obveznog odnosa moraju ispunjavati svoje obveze i odgovorni su za njihovo ispunjenje, te se također moraju suzdržavati bilo kakvih postupaka kojima bi se drugome mogla prouzročiti nekakva šteta.

Temeljna načela ponašanja kojih se sudionici u obveznim odnosima moraju pridržavati prilikom ispunjavanja svojih obveza i ostvarivanju prava uređena su člankom 10. ZOO-a. Navedenim člankom je određeno kako je sudionik u obveznom odnosu dužan s pažnjom ispunjavati svoje obveze s obzirom na vrstu obveznih odnosa. Pa tako primjerice pažnja dobrog domaćina, pažnja dobrog gospodarstvenika i drugo. Sudionik mora ispunjavati obveze u obveznom odnosu na pažljiv način, prema običajima i pravilima struke. Sudionik je dužan suzdržavati se onih postupaka kojima bi se ispunjenje obveze drugog sudionika otežalo.

Prema odredbi članka 13. ZOO-a, pri zasnivanju obveznog odnosa, pravne osobe postupaju u skladu sa svojim statutom, pravilima i društvenim ugovorom. Ukoliko su ugovor ili neka druga pravna radnja sklopljeni suprotno statutu ili pravilima, isti ostaje na snazi, osim ukoliko je druga ugovorna strana za to znala ili ukoliko je zakonom drugačije određeno. Svoj odnos, sudionici u obveznom odnosu mogu urediti i drugačije nego li je Zakonom o obveznim

odnosima određeno ukoliko iz pojedinih odredbi Zakona ne proizlazi ništa drugo. Odredbe koje se odnose na ugovore, a navedene su u Zakonu o obveznim odnosima, vrijede za sve vrste ugovora, osim ukoliko za trgovačke ugovore nije drugačije određeno, prema odredbi članka 14. ZOO-a. Prema stavku 2. spomenutog članka, trgovački ugovori predstavljaju „onu vrstu ugovora što ih trgovci sklapaju među sobom u obavljanju djelatnosti koje su predmet poslovanja barem jednoga od njih ili su u vezi s obavljanjem tih djelatnosti".

Zakon o obveznim pravima također štiti osobe koje sudjeluju u obveznim odnosima. Tako ona osoba koja smatra da je povrijeđeno njezino pravo može, prema odredbi članka 15. ZOO-a, ostvarivati i štititi svoje pravo putem suda, ukoliko njegova zaštita nije povjerena nekom drugom nadležnom tijelu. Sudionik obveznih odnosa je odgovoran ukoliko prilikom zaštite svog prava ili prava za koje smatra da mu pripada prekorači granice nužne obrane ili neke druge, zakonom dozvoljene samopomoći.

Klariš i Vedriš (2006) ističu kako se građansko pravo temelji na načelu dispozitivnosti, odnosno načelu autonomije, načelu ravnopravnosti, načelu prometnosti prava, te načelu imovinske sankcije. Navedena načela građanskopravnom uređenju daju temeljni liberalistički i individualistički značaj, te je građansko pravo kao takvo primjereno pojedincu i njegovu samoodređenju (Klariš i Vedriš, 2006).

U nastavku će biti objašnjeno načelo dispozitivnosti građanskopravnih ugovora, te će se također dati i mali osvrt na ostala načela na kojima se navedeno pravo temelji.

1.2. NAČELO DISPOZITIVNOSTI GRAĐANSKOPRAVNIH UGOVORA

Načelo dispozitivnosti predstavlja jedno od temeljnih načela građanskog prava, ističu Triva i Dika (2004), te kao takvo zauzima značajno mjesto u građanskom procesnom pravu. Načelo dispozitivnosti se još naziva i načelo stranačke autonomije ili načelo slobodne inicijative stranaka (Klarić i Vedriš, 2014). Odredba Zakona o obveznim odnosima koja uređuje i utemeljuje načelo dispozitivnosti naziva se „sloboda uređivanja obveznih odnosa“ (Slakoper, 2009). Prema načelu dispozitivnosti, inicijativom pokretanja neke parnice, održavanjem te iste parnice, razvojem sudbenog procesa, raspolaganjem predmetom pokrenutog spora, te u konačnici i prestankom navedene parnice, upravljaju pravni subjekti.

Triva i Dika (2004) dalje ističu, kako je upravo načelo dispozitivnosti ono koje predstavlja bitnu karakteristiku građanskopravnih odnosa, te tako i u Zakonu o parničnom postupku (Narodne novine, broj 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14) dominiraju pravila koja su odraz upravo ovoga načela. U Zakonu o parničnom postupku, kao i u ostalim zakonima kojima je regulirano građansko pravo (Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Zakon o obveznim odnosima, Zakon o nasljeđivanju), budući da autonomija pravnih subjekata nije apsolutna, postoji niz pravila prema kojima se načelo dispozitivnosti korigira i ograničava.

Načelo dispozitivnosti govori, prema Slakoperu (2009), o pravno položaju nositelja subjektivnog privatnog prava, kao i pravnom položaju ugovornih strana dvostranopravnih ugovora. Kada je o dvostranopravnim ugovorima riječ, ovo načelo, prema Slakoperu (2009), znači da načelno postoji sloboda ugovornih strana da svojom voljom odluče o nastanku i sadržaju pravnog posla, njegovu obliku, promjeni njegova sadržaja, te u konačnici i o prestanku pravnog posla.

Prema načelu dispozitivnosti, pravni subjekti stupaju u pojedine građanskopravne odnose prvenstveno kako bi zadovoljili svoje materijalne potrebe i interese. Pri zasnivaju građanskopravnog odnosa, kao i pri promjeni ili prestanku istoga, volja pravnih subjekata se mora uvažiti. Kao takvo, načelo dispozitivnosti se izražava kao sloboda ugovaranja koja

podrazumijeva da je sloboda svakog sudionika u građanskopravnom odnosu odlučiti hoće li ući u neki obvezni odnos ili ne; pravni subjekt je slobodan izabrati vrstu ugovornog odnosa, sadržaj, te u konačnici i oblik ugovornog odnosa.

Sve odredbe Zakona o obveznim odnosima ipak nisu dispozitivne. Prisilnost pojeidnih odredbi proizlazi u onim slučajevima kada ista sadrži izraze kao što je "mora", "moraju", "ne može" i drugo. Postoji niz pravila prema kojima se načelo dispozitivnosti korigira i ograničava. Ograničenje načela dispozitivnosti istaknuto je u članku 2. ZOO-a (Narodne novine, broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15) koji kaže sljedeće: „sudionici u prometu slobodno uređuju obvezne odnose, a ne mogu ih uređivati suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima i moralu društva“. Načelo dispozitivnosti je u ovom slučaju ograničeno kako bi se zaštitio javni poredak koji predstavlja granice stranačke autonomije, odnosno slobode pri zasnivanju i uređenju obveznih odnosa. Odredba "ne mogu" ukazuje na prisilnost, odnosno kogentnost, te je iz navedenog očito kako ugovorne strane navedene odredbe ne mogu isključiti vlastitim očitovanjem volje (Slakoper, 2009). Sloboda zasnivanja obveznih odnosa ograničena je u slučaju zasnivanja onog odnosa koji se zasniva mimo volje pravnog subjekta, te navedeni odnosi kao takvi nastaju po sili zakona, bez obzira na volju pravnog subjekta.

Ostala načela na kojima se temelji građansko pravo su načelo stranačke ravnopravnosti, načelo imovinske sankcije, te načelo prometnosti.

- **Načelo stranačke ravnopravnosti**

Prema članku 3. ZOO-a, „sudionici u obveznom odnosu su ravnopravni“. To znači da je odnos pravnih subjekata u građanskopravnom odnosu koordiniran, odnosno nema podređivanja ili subordinacije jedne strane naspram druge (Slakoper, 2009). Načelo stranačke ravnopravnosti je vezano za načelo dispozitivnosti radi toga što upravo ti građanskopravni odnosi nastaju voljom sudionik navedenog odnosa, odnosno pravnih subjekata, te je logično da te volje kao takve budu povezane međusobno i ravnopravne[2].

[2] *Pojam građansko pravo*, skripta Pravnog fakulteta u Splitu.

- **Načelo imovinske sankcije**

Načelo imovinske sankcije javlja se u slučaju kada dolazi do neispunjenja dužne obveze i vrijedi za cijelo građansko pravo. Štetne posljedice se, prema ovom načelu, odnose samo na imovinska, a ne osobna prava (Slakoper, 2009). Načelo imovinske sankcije može se izvesti iz članka 65. stavka 2. ZOO-a koji kaže kako „za ispunjenje obveze, dužni odgovara cjelokupnom svojom imovinom". U slučaju neispunjenja dužne obveze, dužnik mora vjerovnika namiriti iz vlastite imovine. Načelo imovinske sankcije, ističe Radolović (1991), je nemoguće provesti u slučaju da dužnik nema imovine.

- **Načelo prometnosti prava**

Načelo prometnosti predstavlja činjenicu da ugovorna prava mogu mijenjati nosioca, odnosno da su prenosiva. Prema stavku 1. članka 80. ZOO-a „vjerovnik može ugovorom sklopljenim s trećim prenijeti na ovoga svoju tražbinu, osim one čiji je prijenos zabranjen zakonom ili koja je strogo osobne naravi, ili koja se po svojoj naravi protivi prenošenju na drugoga“. To znači da nositelj prava svoja prava može prenijeti drugoj osobi, te da se imovinska prava mogu nasljeđivati.

Načelo prometnosti prava nije striktno navedeno u ZOO-i već se može izvesti iz već spomenutog članka 80., te iz stavka 2. članka 336. koji kaže sljedeće „ugovor ima učinak i za univerzalne pravne sljednike ugovornih strana, osim ako je što drugo ugovoreno ili što drugo proizlazi iz naravi samog ugovora".

1.3. RASKID GRAĐANSKOPRAVNIH UGOVORA

Građanskopravni ugovor je sklopljen onoga trenutka kada su se ugovorne strane suglasile oko bitnih sastojaka ugovora. Ukoliko je netko od ugovornih strana obvezan sklopiti ugovor, zainteresirana strana može tražiti da se takav ugovor sklopi bez odgađanja. Prema odredbi članka 248. ZOO-a, „one odredbe propisa kojima se djelomično ili u potpunosti, uređuje sadržaj ugovora, predstavljaju sastavne dijelove ugovora, te ih upotpunjuju, odnosno stupaju na mjesto onih ugovornih odredbi koje nisu u skladu s njima".

Volju za sklapanje ugovora moguće je, prema odredbi članka 249. ZOO-a, izjaviti riječima, znakovima, te drugim načinima ponašanja i komunikacijskim sredstvima, ali je nužno da bude učinjena ozbiljno i slobodno. A ukoliko je za sklapanje nekog ugovora nužna i privola treće osobe, ona može, prema odredbi članka 250. ZOO-a, biti dana ili kao suglasnost, prije sklapanja samog ugovora, ili kao odobrenje, poslije sklapanja ugovora, ukoliko zakonom nije nešto drugo propisano. Bilo da se radi o suglasnosti ili odobrenju, ono mora biti dano u obliku propisanom za ugovore za čije se sklapanje daju, istaknuto je u stavku 2. članka 250. ZOO-a.

Ugovor, ističe Goldštajn (1974), predstavlja, svetinju, i kao takav, pod cijenu neočekivanih žrtava mora biti ispunjen. No, bez obzira na navedeno, ugovor se može i raskinuti i to, ili jednostranim očitovanjem volje ili sporazumom odgovornih strana (Vizner, 2014). Pojam raskid ugovora Slakoper (2009) definira kao „način prestanka valjanih ugovora iz kojih obveze još nisu u ispunjene u cijelosti, nego uopće nisu ispunjene, ili su samo djelomično ispunjene“. Budući da ugovor i nastaje kao takav suglasnim očitovanjem ugovornih strana koje isti sklapaju, iz toga proizlazi da te iste strane mogu navedeni ugovor i izmjenjivati i dopunjavati, ali i raskinuti u krajnjem slučaju.

Kada je o sporazumnom raskidu ugovora riječ, to znači kako do raskida ugovora dolazi iz razloga što su ugovorne strane odustale od valjanog ugovora prije njegova izvršenja. Prema načelu dispozitivnosti, ugovorne strane mogu sporazumno ili uzajamnom valjanim očitovanjem volje izmijeniti ili raskinuti ugovor na isti način kao što su ga sklopile.

Pri sporazumnom raskidu ugovora, ugovorne strane mogu odabrati na koji će način žele da se razriješi njihov ugovorni odnos. U slučaju da navedene ugovorne strane ne razriješe svoj ugovorni odnos, učinci će biti jednaki kao i kod jednostranog raskida ugovora, ističe Eraković (2010).

Budući da ugovor nastaje suglasnošću dviju ili više osoba, on iz tog razloga može prestati ili suglasnošću volja suugovaratelja ili na temelju zakona. Suugovaratelji mogu ugovor, ističu Slakoper, Kačer i Luttenberger (2009), raskinuti sporazumno, ili mogu s druge strane svakome od ugovaratelja osigurati pravo da, pod određenim uvjetima, jednostrano ukine ugovor.

Sporazumni raskid ugovora je, ističu Vedriš i Klarić (2002), moguć jedino ukoliko je ugovor neizvršen ili ukoliko je samo djelomično izvršen. Ukoliko je ugovor u potpunosti ispunjen, ugovorne strane ne mogu odustati od ugovora. To znači da, u slučaju ispunjena kompletne pogodbe, nije moguć povrat u prijašnje stanje budući da bi to moglo prouzročiti povrijeđeno pravo trećih osoba. U tom slučaju, ugovorne strane moraju sklopiti novi ugovor koji će se smatrati sasvim novim pravnim poslom, te će u novom ugovoru imati suprotne uloge od onih koje su imale u prvom.

Raskid ugovora je moguće zaključiti u bio kojoj formi, osim u slučaju dvije iznimke koje su predviđene člankom 288. ZOO-a, "ukoliko je za određeni slučaj zakonom predviđeno što drugo, ili ukoliko cilj radi kojega je oblik propisan zahtijeva da se ugovor raskine u istom obliku". Raskidom ugovora obje ugovorne strane se, prema odredbi članka 368. stavka 1. ZOO-a, oslobađaju svih svojih obveza, osim obveze na naknadu štete.

Sporazumni raskid ugovora nema retroaktivni učinak. Jednom kada je raskinut, prestaju sve obveze dužnika koje nije izvršio. Ukoliko ugovorne strane uopće nisu niti počele s ispunjenjem ugovora, sporazumnim raskidom ugovora se ugovorne strane vraćaju u ono stanje u kojem su bile prije zaključenja ugovora. Ukoliko je ugovor ispunjen barem djelomično, sporazumnim raskidom ugovora dužnik se oslobađa ispunjenja budućih obveza, dok se one izvršene smatraju valjane i ne restituiraju se (Vedriš i Klarić, 2002).

Kada je o raskidu ugovora jednostranim očitovanjem volje riječ, ugovorna strana ne može raskinuti ugovor osim ukoliko ne postoje neke izvanredne okolnosti koje su predviđene zakonom ili kada je, s druge strane, na to ovlaštena ugovorom (Slakoper, 2009).

Slakoper (2009) ističe kako svojim očitovanjem volje jedna ugovorna strana ne može raskinuti ugovor, osim u slučaju kada postoje izvanredne okolnosti koje su predviđene samim Zakonom, ili u slučaju da je ugovorna strana na to ovlaštena samim ugovorom. U slučaju da je ugovorna strana na raskid ugovora ovlaštena samim ugovorom zapravo nije riječ o jednostranoj odluci ugovorne strane, već se tu radi o njenom ugovornom pravu.

Ugovor može biti raskinut jednostranim očitovanjem volje jedne ugovorne strane, nakon što je sklopljen, a prije dospijeća dužnikove obveze, samo u sljedećim slučajevima (Slakoper, 2009):

- ukoliko postoji neizvjesnost ispunjenja ugovornih obveza sa strane dužnika
- ukoliko postoji djelomična nemogućnost ispunjenja
- ukoliko je očito da dužnik svoju ugovornu obvezu neće ispuniti.

Nakon pada dužnika u dužničko zakašnjenje, odnosno nakon dospijeća njegove obveze, druga ugovorna strana može raskinuti ugovor jednostranim očitovanjem volje samo ukoliko dužnik svoju ugovornu obvezu ne ispuni niti u naknadnom roku za ispunjenje. Također je moguće raskinuti ugovor i prije toga, ali samo u slučaju da iz dužnikova ponašanja proizlazi da on neće ispuniti svoju ugovornu obvezu ni u naknadnom roku (Slakoper, 2009).

2. RASKID UGOVORA S TRAJNIM PRESTACIJAMA

U sljedećem poglavlju će biti objašnjen način raskida ugovora s trajnim prestacijama. Ugovori s trajnim prestacijama predstavljaju ugovori o zakupu koji mogu biti sklopljeni na određeno i neodređeno vrijeme.

2.1. UGOVOR O ZAKUPU

Ugovori o najmu ili zakupu predstavljaju trajniji odnos između ugovornih strana, te kao takvi spadaju u onu skupinu ugovora s trajnim izvršenjem obveza. Ugovorne obveze koje ugovori o najmu ili zakupu stvaraju se protežu duži vremenski period, te se izvršenje navedenih obveza sastoji od više radnji činjenja.

Opće uređenje ugovora o zakupu propisuje Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15), a posebna uređenja propisuju Zakon o poljoprivrednom zemljištu (Narodne novine, broj 39/13, 48/15), Zakon o zakupu i kupoprodaji poslovnog prostora (Narodne novine, broj 125/11, 64/15), Pomorski zakonik (Narodne novine, broj 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15), te Zakon o cestama (Narodne novine, broj 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14) koji se odnosi na odredbe o zakupu cestovnog zemljišta.

Opće uređenje ugovora o zakupu propisano je odredbama članaka 519. do 549. ZOO-a. Prema odredbi članka 519. ZOO-a, ugovor o zakupu predstavlja „ugovor kojim se jedna ugovorna strana (zakupodavac) obvezuje drugoj ugovornoj strani (zakupniku) predati određenu stvar na korištenje, te je druga ugovorna strana dužna za to plaćati naknadu (zakupninu)". Iz navedene odredbe zaključuje se kako ugovorne strane ugovora o zakupu predstavljaju zakupodavac i zakupnik, predmet navedenog ugovora je predaja pojedine stvari zakupodavca na korištenje zakupniku, te da zakupnik mora zakupodavcu plaćati naknadu, takozvanu zakupninu, za korištenje spomenute stvari (Kontrec, 2016).

Predmet ugovora o zakupu može biti nekretnina ili pokretnina, ali isto tako u pravo. Pojam nekretnine i pokretnine je propisan Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima

u članku 2. stavka 3. i 4., te u članku 9. Kod ugovora o zakupu nije bitno da zakupodavac bude ujedno i vlasnik predmeta zakupa. U sudskoj praksi je istaknuto sljedeće „pravo vlasništva zakupodavca na stvari koju daje u zakup nije uvjet valjanosti ugovora o zakupu“ (Odluka Vrhovnog suda RH, Rev-663/98 od 3. travnja 2002)[3].

Kontrec (2016) dalje navodi kako ugovor o zakupu predstavlja dvostrani obvezni ugovor gdje obveza nastaje i za zakupodavca (predaja stvari na korištenje) i za zakupnika (plaćanje zakupnine), te ugovor s trajnom obvezom budući da se ugovor sklapa na duže ili kraće vrijeme, odnosno na određeno ili neodređeno vrijeme (Gorenc i dr, 2012).

Ovdje svakako valja spomenuti i Zakon o najmu stanova (Narodne novine, broj 91/96, 48/98, 66/98, 22/06) kojim se uređuju obveze i prava u svezi s najmom stana ili njegova dijela. Stanom se, prema članku 2. Zakona o najmu stanova, smatra „skup prostorija koje su namijenjene za stanovanja sa svim potrebnim sporednim prostorijama koje čine jednu zatvorenu građevinsku cjelinu i imaju poseban ulaz“. Ostale prostorije koje se mogu nalaziti u zgradi i koje najmoprimac može koristiti, poput praonice rublja, garaže i drugih, također mogu predstavljati predmet ugovora o najmu stana, jedino što se za korištenje navedenih prostorija plaća posebna naknada.

Prema članku 3. Zakona o najmu stanova, najmodavac se ugovorom o najmu stana obvezuje predati stan za stanovanje najmoprimcu uz za to određenu najamninu, koja prema članku 6. može biti zaštićena ili slobodno ugovorena najamnina. Ugovor o najmu stana se sklapa u pisanom obliku.

Kada je o najamnini riječ, zaštićena najamnina, prema članku 7. Zakona o najmu stanova predstavlja onaj oblik najamnine koja se određuje na temelju uvjeta i mjerila koje utvrđuje Vlada Republike Hrvatske ovisno o iskoristivosti i opremljenosti stana, troškovima održavanja zgrade, kao i o platnim mogućnostima obiteljskog domaćinstva najmoprimca.

Zaštićenu najamninu, prema članku 8. Zakona o najmu stanova plaćaju sljedeći korisnici stanova: oni korisnici koji se koriste stanovima koji su izgrađeni kako bi se riješilo stambeno

[3] https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home (20. travnja 2017.)

pitanje osoba slabijeg imovinskog stanja; korisnici koji se stanom koriste na temelju propisa o pravima hrvatskih branitelja; korisnici koji su do dana stupanja na snagu Zakona o najmu stanova imali pravni položaj nositelja stanarskog prava.

Slobodno ugovorena najamnina se iz ugovora o najmu stana sklopljenog na neodređeno vrijeme ne može mijenjati prije nego istekne rok od godinu dana. Nakon što navedeni rok istekne, svaka ugovorna strana može predložiti izmjenu visine najamnine u pisanom izdanju (Članak 10. Zakona o najmu stanova). Ukoliko dođe do izmjene ugovorene najamnine, ona se za daljnje razdoblje može ugovoriti za najviše 20 posto veći iznos od prosječne slobodno ugovorene najamnine u istom naselju, odnosno županiji za stan koji se parametrima, kao što su površina, položaj i opremljenost stana može usporediti sa stanom koji se daje u najam.

Obveze najmodavca određene su člankom 12. Zakona o najmu stanova. Navedeni članak ističe kako najmodavac stan koji je u stanju pogodnom za stanovanje predaje najmoprimcu, te oni sastavljaju zapisnik kojim se utvrđuje stanje u kojem se nalazi stan tijekom predaje. Glede nedostataka u stanu danom u najam, kao i glede eventualnih šteta koje su nastale radi tih nedostataka, na odgovornost najmodavca se primjenjuju propisi o obveznim odnosima

Najmoprimac je s druge strane obavezan koristiti stan na način da isti čuva od oštećenja. Također, ne smije vršiti preinake u stanu, kao ni u zajedničkim prostorijama bez suglasnosti najmodavca (Članak 14. Zakona o najmu stanova). O eventualnim popravcima u stanu i zajedničkom dijelu zgrade, najmoprimac mora obavijestiti najmodavca, te je troškove tih popravaka dužan snositi najmodavac.

Nakon prestanka najma, prema članku 17. Zakona o najmu stanova, najmoprimac je dužan predati stan najmodavcu u stanju u kojem ga je i zaprimio uzimajući pritom u obzir sve one promjene do kojih je došlo prilikom redovitog korištenja stana, osim ako su ugovorne strane drugačije ugovorile.

2.2. PRESTANAK UGOVORA O ZAKUPU

Ugovor o zakupu može prestati istekom vremena, otkazom ili u slučaju propasti predmeta samoga zakupa.

Prema odredbi članka 545. ZOO-a, „ugovor o zakupu koji je sklopljen na određeno vrijeme prestaje istekom vremena na koje je navedeni ugovor sklopljen“. Prestankom ugovora o zakupu na određeno vrijeme, nakon isteka vremena, ne može se više tražiti isplata zakupnine, već se eventualno može tražiti naknada u visini te zakupnine, ističe Kontrec, (2016).

Prema odredbi članka 546. ZOO-a, „ukoliko zakupnik i nakon isteka vremena, za koje je ugovor o zakupu na određeno vrijeme sklopljen, nastavi koristiti stvar, a zakupodavac se tome ne usprotivi, smatra se da je prešutno sklopljen ugovor o zakupu na neodređeno vrijeme". Za novi ugovor na neodređeno vrijeme vrijede isti uvjeti kao i za ugovor koji je istekao. Iako se prema odredbi članka 546. ZOO-a, ugovor o zakupu sklopljen na određeno vrijeme, ukoliko zakupac nastavi koristiti stvar, smatra prešutno obnovljenim na neodređeno vrijeme, takav prešutno obnovljeni ugovor nema svojstvo ovršne isprave, ističe Kontrec (2016).

Ukoliko trajanje ugovora o zakupu nije određeno, isti prestaje otkazom, te je zakupodavac taj koji mora dati otkaz zakupnika i poštivati otkazni rok. Kada je o otkaznom roku riječ, ugovorne strane, prema odredbi članka 547. ZOO-a, mogu same definirati dužinu otkaznog roka, no ukoliko duljina trajanja otkaznog roka nije definirana niti zakonom, niti ugovorom, a niti mjesnim običajima, u tom slučaju otkazni rok traje osam dana, s tim da otkaz ne može biti dan u nevrijeme. Stavak 3. ovog članka ističe kako u slučaju da su „zakupljene stvari opasne za zdravlje, zakupnik može otkazati ugovor bez davanja otkaznog roka, čak i ako je u trenutku sklapanja ugovora to znao“, te se ne može odreći ovog prava.

Prema odredbi članka 548. ZOO-a, jedan od načina prestanka ugovora o zakupu je i propasti stvari uslijed više sile. Ukoliko je predmet zakupa u potpunosti uništen, prema odredbi članka 548. ZOO-a, ugovor o zakupu se raskida i prestaje važiti, a ukoliko je predmet zakupa samo djelomično uništen ili oštećen, u tom slučaju zakupnik ima pravo raskinuti

ugovor o zakupu ili ostati u zakupnom odnosu i zahtijevati smanjenje zakupnine, što je istaknuto u stavku 2.

Na postojane ugovora o zakupu ne utječe niti smrt zakupnika, niti zakupodavca budući da se zakup nastavlja s njihovim nasljednicima, osim ukoliko samim ugovorom o zakupu nije nešto drugo dogovoreno (Članak 549. ZOO-a).

Pravna osobina ugovora s trajnim prestacijama najviše dolazi do izražaja prilikom raskida ili otkaza ugovora o zakupu. Pravilo o retroaktivnom djelovanju raskida ugovora o zakupu je karakterizirano djelovanjem *pro futuro* budući da se već izvršeni dijelovi ugovora ne mogu otkloniti. Drugim riječima, činjenica da je zakupac koristio neki prostor neko određeno vrijeme ne može se otkloniti. Raskid ugovora na temelju volje stranaka, odnosno jednostavnom izjavom obilježje je samo ugovora sklopljenih na neodređeno vrijeme. Još jedno obilježje ugovora s trajnim prestacijama je mogućnost prešutnog obnavljanja ugovora (Eraković, 2010).

Kada je o ugovoru o najmu stana riječ, prema članku 19. Zakona o najmu stanova, najmodavac ima pravo otkazati ugovor o najmu stana ukoliko se najmoprimac ili drugi korisnici stana istim koriste suprotno Zakonu i ugovoru o najmu stana, a naročito u sljedećim slučajevima:

- ukoliko najmoprimac ne plati najamninu i druge ugovorene troškove vezane za najamninu u ugovorenom roku
- ukoliko najmoprimac stan ili dio stana, bez dopuštenja najmodavca, daje u podnajam
- ukoliko najmoprimac ili drugi korisnici stana ometaju korisnike zgrade u mirnom korištenju iste
- ukoliko se stanom koji je dan u najam koristi osoba koja nije navedena u ugovoru o najmu i to za vrijeme dulje od 30 dana. To ne vrijedi u slučaju kada je riječ o bračnom drugu, roditelji, potomku, osobi koju je prema Zakonu najmoprimac dužan uzdržavati ili o osobi koja pruža najmoprimcu ili drugim korisnicima stana nužnu njegu i pomoć

- ukoliko se najmoprimac ili drugi korisnici stana ne koriste stanom za stanovanje, već za neke druge namjene.

Najmodavac, prema članku 19. Zakona o najmu stanova ne može najmoprimcu otkazati ugovor o najmu stana u slučaju da su ispunjeni ovi uvjeti ako ga prethodno pisano ne opomene da otkloni razloge za otkaz u roku od 30 dana. U slučaju da najmoprimac više od dva puta postupi suprotno Zakonu, najmodavac ima pravo otkazati ugovor i bez opomene. Otkazni rok za iseljenje najmoprimca je tri mjeseca, a počinje teći prvoga dana sljedećeg mjeseca od onog mjeseca u kojem je otkaz primljen.

Ukoliko najmoprimac ne ukloni štetu u roku od 30 dana, najmodavac može, prema članku 20. Zakona o najmu stanova, raskinuti ugovor o najmu stanova. Ugovor se sa strane najmodavca raskida u pisanom obliku, s obrazloženjem raskida ugovora, kao i rokom iseljenja iz stana koji ne smije biti kraći od 15 dana.

Ukoliko je ugovor o najmu stana sklopljen na neodređeno vrijeme, najmodavac može, prema članku 21. Zakona o najmu stanova, isti otkazati, ukoliko u taj stan namjerava useliti sam ili namjerava useliti svoje roditelje, potomke ili osobe koje je, prema posebnim propisima, obvezan uzdržavati. Najmodavac može, ugovor o najmu stana koji je sklopljen na neodređeno vrijeme, otkazati samo u slučaju da je najmoprimcu osigurao drugi useljiv stan. Prema članku 23. Zakona o najmu stanova, ukoliko najmoprimac planira otkazati ugovor o najmu stana sklopljen na neodređeno vrijeme, dužan je o tome izvijestiti najmodavca najmanje tri mjeseca prije dana kada najmodavca namjerava iseliti iz stana.

Otkazni rok za iseljenje najmoprimca je šest mjeseci, a počinje teći prvoga dana sljedećeg mjeseca od onog mjeseca u kojem je otkaz primljen. Ukoliko se najmoprimac ne iseli iz stana u otkaznom roku, prema članku 22. Zakona o najmu stanova, najmodavac može nadležnom sudu podnijeti tužbu za iseljenje najmoprimca, te je taj postupak hitan.

Ukoliko je ugovor o najmu sklopljen na određeno vrijeme, isti će se, prema članku 25. Zakona o najmu stanova, smatrati prešutno obnovljeni za jednako vrijeme trajanja ukoliko niti jedna ugovorna strana u roku od najmanje 30 dana prije isteka ugovorenog vremena ne

obavijesti drugu ugovornu stranu, u pisanom obliku, da ne namjerava sklopiti ugovor na određeno vrijeme za daljnje razdoblje. Ukoliko najmodavac želi sklopiti ugovor o najmu stana za daljnje razdoblje, ali prema izmijenjenim uvjetima, dužan je o tome obavijestiti najmoprimca koji je dužan odgovoriti u roku od 15 dana. Ukoliko najmoprimac u roku od 15 dana od primitka obavijesti ne prihvati ponudu, smatrat će se da isti ne želi sklopiti ugovor za daljnje razdoblje.

3. RASKID UGOVORA ZBOG NEISPUNJENJA

Osim na temelju volje stranaka, ugovor može biti raskinuti i po sili zakona. U slučajevima kada ne postoji suglasna volja suugovaratelja, Zakon o obveznim odnosima Republike Hrvatske dozvoljava mogućnost jednostranog raskida ugovora pod pretpostavkama iz članka 361. do 366., 369. do 372. i 373. stavka 2.

3.1. PRETPOSTAVKE ZA RASKID UGOVORA

Raskid ugovora zbog neispunjenja odnosi se na dvostranoobvezne ugovore. Dvostranoobvezni ugovori predstavljaju ugovore kod kojih je ugovorna strana istovremeno i vjerovnik i dužnik. Dvostranoobvezni ugovori su primjerice ugovor o djelu, ugovor o kupoprodaji, ugovor o zamjeni i dr. Podrazumijeva se da su takvi ugovori teretni pravni poslovi, oni kod kojih se za činidbu traži protučinidba (Klarić i Vedriš, 2006). Pri tome, ističu Klarić i Vedriš (2006), odlučna ne bi trebala biti teoretska sistematizacija pravnih poslova, već činjenica postoji li ili ne uzajamna obveza u pojedinom slučaju. Onaj pravni posao koji inače predstavlja jednostrano obvezni ugovor može postati dvostrano naplatan sporazumom ugovornih strana (Vizner, 2014).

Članak 360. ZOO-a ističe kako u slučaju dvostranoobveznih ugovora, „ukoliko jedna ugovorna strana ne ispuni svoju ugovornu obvezu, druga strana može, ili zahtijevati da se ugovorna obveza ispuni, ili može raskinuti ugovor jednostavnom izjavom“. U oba dvije situacije, povrijeđena ugovorna strana ima pravo na naknadu štete. Nužno je da je ugovor dvostranoobvezni, te da je ugovorna strana koja raskida ugovor ispunila svoju obvezu, dok ona druga nije. Ukoliko su oba dvije od navedenih pretpostavki ispunjene, postoji temelj zahtijevanja raskida ugovora.

Odredbom koja je utemeljena člankom 360. ZOO-a, osim prava na raskid ugovora, povrijeđena strana ima pravo zahtijevati ispunjenje ugovora, ali isto tako u slučaju neispunjenja ugovora može zahtijevati i naknadu štete. Navedena prava prestaju u trenutku raskida ugovora. Prema stavku 2. članka 342. ZOO-a, vjerovnik ima pravo, u slučaju da dužnik ne ispuni ugovornu obvezu, zahtijevati i popravljanje štete koju je pretrpio. Eraković

(2010) ističe kako pravo na naknadu štete, kao i pravo na ispunjenje ugovorne obveze, ima svaki vjerovnik, iz dvostranoobveznog ugovora ili ne, i to pravo nije vezano isključivo i samo za raskid ugovora.

Vizner (2014) ističe kako je uvjet za raskidanje ugovora upravo krivnja za neispunjenje istoga. Ukoliko je neka ugovorna obveza, radi okolnosti na koje ugovorna strana nije mogla utjecati ostala neispunjena, raskid ugovora nije moguće tražiti. Ukoliko ugovorna strana dokaže kako nije bila u mogućnosti ispuniti obvezu radi nekog događaja na koji nije mogla sama utjecati, u tom slučaju je razlog prestanka obveze, prema članku 373. i 374. ZOO-a, nemogućnost ispunjenja, te u tom slučaju ni raskid ugovora ne dolazi u obzir.

Pravo na raskid ugovora ne pripada onoj ugovornoj strani koja nije ispunila svoju ugovornu obvezu, niti ju je spremna izvršiti (Eraković, 2010). Treba uzeti u obzir i stavak 1. članka 358. ZOO-a na temelju kojega „u dvostranoobveznim ugovorima niti jedna ugovorna strana nije dužna ispuniti svoju obvezu ukoliko druga strana ne ispuni ili nije spremna istodobno ispuniti svoju obvezu, osim ukoliko nešto drugo nije dogovoreno ili ako nešto drugo ne proistječe iz naravi posla“. Ukoliko u ugovoru nije definirano koja ugovorna strana mora prva ispuniti svoju ugovornu obvezu, pravo na raskid ugovora ima ona strana koja je svoju obvezu ispunila, ali pod uvjetom da druga ugovorna strana navedeno nije učinila.

Neispunjenje ugovorne obveze može, ističe Eraković (2010), biti djelomično ili potpuno. Prema članku 367. ZOO-a, „ugovor se ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatnog dijela obveze". I u slučaju djelomičnog ispunjenja ugovorne obveze, isti se može raskinuti, ali ne u slučaju da je samo dio obveze ostao neispunjen. Djelomično ispunjenje ugovorne obveze ne predstavlja prepreku za raskid ugovora, osim u slučaju da je neispunjeni dio ugovora neznatan.

3.2. NAČIN RASKIDA UGOVORA ZBOG NEISPUNJENJA

Kako je već navedeno, prema odredbi članka 360. ZOO-a, „u dvostranoobveznim ugovorima, kada jedna ugovorna strana ne ispuni svoju ugovornu obvezu, druga strana može, ako nije nešto drugo definirano, zahtijevati ispunjenje obveze ili, raskinuti ugovor jednostavnom izjavom, osim ukoliko raskid ugovora ne nastupa po samom zakonu, a u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete“.

Ugovor se, prema odredbi članka 361. stavka 1. ZOO-a, ukoliko je ispunjenje ugovora u određenom vremenskom roku bitan sastojak samog ugovora, raskida po samom Zakonu ako dužnik svoje obveze ne ispuni u tom roku. Vjerovnik, s druge strane, prema stavku 2. navedenog članka može ugovor održati na snazi ako nakon isteka propisanog roka obavijesti dužnika, bez odgađanja, kako zahtijeva ispunjenje ugovora. Ugovorne strane moraju jasno odrediti i definirati ugovornu obvezu koju je nužno ispuniti u zadanome roku, ukoliko se ista ne može definirati iz naravi pravnog posla. Ukoliko je ugovorom jasno definirano koje se obveze moraju ispuniti u zadanome roku, a iste nisu ispunjene, ugovor se raskida po zakonu, bez naknadnog roka, kao i bez izjave o raskidu (Slakoper i Gorenc, 2009).

Ukoliko s druge strane, ispunjenje ugovora u određenom vremenskom roku nije bitan sastojak sklopljenog ugovora, prema odredbi članka 362. ZOO-a, dužnik ima pravo i nakon isteka roka ispuniti svoju ugovornu obvezu. Ukoliko vjerovnik želi raskinuti ugovor, on prema stavku 2. spomenutom članku mora dužniku ostaviti dovoljan naknadni rok za ispunjenje obveza propisanih ugovorom. Ako u naknadnom roku dužnik ne ispuni svoje ugovorne obveze, prema odredbi stavka 3. članka 362. ZOO-a, na snagu stupaju iste posljedice kao i u slučaju kada je ispunjenje ugovora u roku bitan sastojak samog ugovora.

Raskid ugovora također može biti izvršen bez ostavljanja naknadnog roka, prema članku 363. ZOO-a. Temeljem navedenog članka, vjerovnik može raskinuti ugovor, a da pritom dužniku ne ostavi naknadni rok za ispunjenje u slučaju da je iz dužnikova držanja jasno kako on ni u naknadnom roku svoju ugovornu obvezu neće ispuniti.

Druga strana također može, prema članku 364. ZOO-a, raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete ukoliko je prije isteka roka za ispunjenje ugovorne obveze jasno kako jedna strana neće ispuniti svoju obvezu iz ugovora.

Kada jedna ugovorna strana ne ispuni svoju obvezu, druga ugovorna strana može, prema odredbi članka 365. Zakona o obveznim odnosima, u razumnom roku, raskinuti ugovor ukoliko je iz danih okolnosti očito da ugovorne obveze neće biti ispunjene. Ugovorna strana također može raskinuti ugovor i glede ispunjenih ugovornih obveza ukoliko je njihovo ispunjenje bez ostalih ispunjenja nema interesa za ugovornu stranu.

Onoga trenutka kada raskinu ugovor, ugovorne strane se oslobađaju svih obveza koje su im bile dane ugovorom, osim obveze na naknadu eventualne štete (Gorenc, 2005). Ona ugovorna strana koja je prije raskida ugovora ispunila svoje obveze, ima pravo, prema odredbi članka 368. ZOO-a, tražiti povrat danog, dok druga strana može zadržati sve što je temeljem raskinutog ugovora primila. Svaka ugovorna strana je dužna vratiti drugoj ugovornoj strani koristi koje je u međuvremenu imala što je istaknuto u stavku 2. članku 368. ZOO-a. Ukoliko je riječ o novcu, ugovorna strana koja isti vraća je dužna platiti zatezne kamate od dana kada je primila isplatu.

Ugovor se raskida jednostavnom izjavom koja ima konstitutivni učinak, a ne odlukom suda, ističe Eraković (2010). Prema članku 288. ZOO-a, ugovor se raskidaju sporazumno u bilo kojem obliku, osim ukoliko je za pojedini oblik ugovora zakonom predviđeno što drugo ili ukoliko cilj radi kojeg je ugovor potpisan zahtijeva raskid ugovora u istom obliku.

Vjerovnik koji zbog neispunjenja dužnikove obveze raskida ugovor je, prema članku 366. ZOO-a, dužan to priopćiti dužniku bez odgađanja. S druge strane, ukoliko je vjerovnik taj koji raskida ugovor izjavom, sama izjava predstavlja obavijest o raskidu samog ugovora.

Budući da se istekom roka ugovor ne raskida, osim u slučaju da ispunjenje roka predstavlja bitan sastojak ugovora, prema članku 361. ZOO-a, nakon što dužnik padne u zakašnjenje, vjerovnik mu može, ističu Radolović, Kačer i Slakoper (2006), ili odrediti rok za ispunjenje ugovorne obveze ili zahtijevati od dužnika ispunjenje ugovorne obveze bez

naknadnog roka ili ne poduzeti ništa.

Vjerovnik nakon izjave o raskidu ugovora, ističe Šarac (2013), ne može naknadno zahtijevati ispunjenje obveze, te mora dužniku ostaviti rok za ispunjenje iste. Ukoliko dužnik ni u naknadnom roku ne ispuni ugovorne obveze, ugovor se raskida po samom zakonu, odnosno, nadovezuje se Pavlović (2014), za dužnika nastupaju jednake posljedice kao i u slučaju kada ispunjenje ugovora u određenom vremenskom roku predstavlja važan sastojak samoga ugovora. Trajanje naknadnog roka, u kojem dužnik mora ispuniti svoje ugovorne obveze, može biti duži i kraći, što ovisi o konkretnim okolnostima svakog pojedinog slučaja. Ugovor nije moguće raskinuti ukoliko se dužniku ne ostavi naknadni rok za ispunjenje ugovornih obveza budući da do isteka samoga ugovora dolazi tek istekom naknadnog roka u kojem dužnik nije ispunio svoju ugovornu obvezu.

Temeljem odredbe članka 363. ZOO-a, vjerovnik ugovor može raskinuti i bez da dužniku ostavi naknadni rok za ispunjenje ugovorne obveze ukoliko iz dužnikova držanja proizlazi da on istu neće ispuniti u naknadnom roku. Dužnikovo držanje, ističe Eraković (2010), uključuje neposredne radnje dužnika poput primjerice izjave kako ugovornu obvezu neće ispuniti ili s druge strane njegove aktivnosti ili neaktvnosti iz kojih je shvatljivo da dužnik ugovornu obvezu neće ispuniti. Odluku je li dužnikovo ponašanje davalo vjerovniku jasne temelje da isti svoju ugovornu obvezu neće ispuniti ni u naknadnom roku, prema okolnostima svakog pojedinog slučaja, daje sud.

Ugovor se može raskinuti i prije nego istekne rok za ispunjenje ugovorne obveze, ali u tom slučaju naknadni rok za ispunjenje ne dolazi u obzir. Prema članku 364. ZOO-a, kada je prije roka za ispunjenje obveza jasno da jedna ugovorna strana svoju ugovornu obvezu neće ispuniti, druga strana može raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete. Do raskida ugovora, i u slučaju kada nema naknadnog roka i u slučaju raskida prije isteka roka za ispunjenje, dolazi jednostavnom izjavom vjerovnika.

Ugovorna strana može zbog neispunjenja jedne obveze raskinuti cijeli ugovor. To se događa u slučaju ukoliko uzastopne ugovorne obveze čine cjelinu, te se ispunjenjem samo pojedinih ugovornih obveza ne bi postigla svrha cjelokupnog ugovora. Drugim riječima,

vjerovnik nema interesa primiti samo djelomično ispunjenje ugovornih obveza, već zahtijeva cjelokupno ispunjenje. Ukoliko dužnik dade odgovarajuće osiguranje (jamstvo, zalog…), on prema odredbi članka 365. ZOO-a, mora održati ugovor. Dužnik osiguranje mora dati prije isteka naknadnog roka budući da istekom roka dolazi do raskida ugovora.

Kada je o ugovorima trajnim prestacijama riječ, onda vrijede posebna pravila vezana za raskid ugovora. Ugovori s uzastopnim obvezama su „oni ugovori kod kojih dužnik obvezu ne ispunjava trenutačno, već u vremenskim razmacima ili u dijelovima" (Eraković, 2010).

Prema odredbi članka 365. ZOO-a, ukoliko jedna strana ne ispuni jednu ugovornu obvezu u ugovoru s uzastopnim obvezama, druga strana može raskinuti ugovor u razumnom roku ukoliko je iz danih okolnosti evidentno kako ugovorne obveze neće biti ispunjene. Vjerovnik može izjaviti dužniku kako raskida ugovor, ne samo ukoliko ne može ispuniti neku ugovornu obvezu, već i glede svih budućih obveza ukoliko je jasno da ih neće ispuniti. Vjerovnik prilikom raskida ugovora mora dužniku ostaviti dužniku razuman rok za ispunjenje ugovorne obveze. Ukoliko dužnik ne ispuni ugovornu obvezu u razumnom roku (isto značenje kao i naknadni rok iz članka 362. ZOO-a), ugovor se raskida glede svi ostalih neispunjenih ugovornih obveza. Ne odnosi se na ugovorne obveze koje su ispunjene.

Iz sudske prakse:
Prema odredbi članaka 125. i 126. ZOO-a, ukoliko vjerovnik želi raskinuti ugovor, dužan je dužniku ostaviti primjeren naknadni rok za ispunjenje ugovorne obveze.

„Prema navodima tužitelja ugovor je trebao biti ispunjen najkasnije do 10. 05. 1990. godine. Tuženik nije izvršio obveze u cijelosti, te ga je tužitelj obavijestio svojim dopisom od 3. 05. 1990., 7. 10. 1990. i 8. 10. 1990. da će se smatrati da je ugovor raskinut ukoliko ne ispuni svoju obvezu u ugovorenom roku. Sud prvog stupnja smatra da je ovim naknadnim izjavama tužitelj dao tuženiku primjereni daljnji rok za ispunjenje ugovora, a u kojem tuženik obvezu nije ispunio, pa je došlo do raskida ugovora u smislu odredbe 61. 126. točki 3. ZPP-a s posljedicama iz 61. 125. st. 1. ZPP-a. Uvjeti raskida ugovora zbog neispunjenja regulirani su odredbama Zakona o obveznim odnosima (č1. 124. do 13-1.). Kako je nesporno da se ne radi o ugovoru gdje je rok bio bitni sastojak ugovora, da bi došlo do raskida ugovora po samom

zakonu, moraju biti ispunjene pretpostavke navedene u točki 2. citiranog članka. Prema toj odredbi, ako vjerovnik želi raskinut ugovor, mora dužniku ostaviti primjereni naknadna rok za ispunjenje. Iz tvrdnji samog tužitelja proizlazi da je krajnji rok ispunjenja bio do 10. 05. 1990. godine. Tužitelj dopisom od 3. svibnja, 7. svibnja i 8. svibnja 1990. godine, nije mogao produživati rok koji je prema njegovim vlastitim navodima bio 10. 05. 1990. godine. Naime, tek nakon proteka ugovorenog roka tužitelj je mogao još produžiti tuženiku rok za primjereno vrijeme ukoliko je želio raskinuti ugovor. U samom spisu i ne postoje ovi dopisi da bi se točno mogao utvrditi njihov sadržaj, a što je po ocjeni ovog suda vrlo važno upravo radi toga jer se radi o vrlo kratkim rokovima, i nespornoj činjenici da je roba 12. 05. 1990. stigla u Varaždin. Uslijed toga temeljem odredbe 61. 370. st. 1. ZPP valjalo je presudu ukinuti i vratiti predmet sudu prvog stupnja na ponovno suđenje. U ponovnom postupku sud će utvrditi relevantne činjenice o kojima ovisi zahtjev tužitelja. U prvom redu utvrdit će da li je tužitelj postupio u smislu odredbe čl. 126. st. 2. ZPP tj. da 1i je tuženiku dao naknadni rok za ispunjenje ugovora, i da Ii ga se tuženik držao. Kod toga naročito treba imati u vidu i iskaz saslušanog svjedoka koji je izjavio da je razgovor između njega i direktora tužitelja održan tri dana prije isporuke robe, što također dovodi u sumnju tvrdnju tužitelja da je ugovor raskinut po zahtjevu tužitelja, zbog nepridržavanja naknadno produženog roka tuženiku."

PRIVREDNI SUD HRVATSKE, Pž-2757/93 od 11. siječnja 1994.[4]

[4] https://www.vtsrh.hr/ (30. kolovoza 2017)

4. RASKID UGOVORA ZBOG PROMIJENJENIH OKOLNOSTI

Jedan od načina raskida ugovora na temelju zakona je i raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti. Navedeni način raskida ugovora bit će objašnjen u sljedećem poglavlju.

4.1. PRETPOSTAVKE ZA RASKID UGOVORA ZBOG PROMIJENJENIH OKOLNOSTI

Načelo *pacta sunt servanda,* odnosno načelo obvezne snage ugovora, predstavlja jedno od glavnih načela ugovornog prava. Navedeno načelo zahtijeva da se „ugovorom preuzete obveze striktno poštuju, bez obzira na eventualne promjene koje se mogu dogoditi od trenutka kada je ugovor sklopljen do trenutka njegove dospjelosti" (Petrić, 2007*).* Ugovorne strane, sklapanjem ugovora koji uključuje neko vremensko razdoblje od trenutka sklapanja ugovora, do trenutka njegove dospjelosti, moraju uzeti u obzir činjenicu da postoji mogućnost da tijekom vremena dođe do promjena koje su značajne za njihove pravne i ekonomske interese, te kao takve moraju snositi rizik, ukoliko do istih promjena eventualno i dođe.

Prema odredbi članka 369. ZOO-a, ugovorna strana može tražiti raskid ugovora ili njegovu izmjenu ukoliko bi joj, radi izvanrednih okolnosti koje mogu nastati nakon sklapanja ugovora, stanje postalo otežano ili u slučaju da bi joj promijenjene okolnosti mogle nanijeti pretjerani gubitak. No valja imati na umu, ističe Eraković (2010), da se ugovor ne može raskinuti ili izmijeniti prilikom svake promjene okolnosti. Petrić (2007) se nadovezuje ističući kako ugovorna strane, prilikom zaključenja ugovora, moraju biti svjesne pojedinih okolnosti koje postoje u danom trenutku, te sukladno tome odrediti elemente obveza koje sklapanjem ugovora preuzimaju.

Člankom 369. ZOO-a je definirano do koje granice ugovorna strana može zbog promjene okolnosti snositi žrtvu. Barbić i Jakša (2005) ističu kako valja uzeti u obzir one promjene koje prelaze granicu razumnog snošenja žrtve i kao takve stvaraju ugovornoj strani poteškoće. Prema Zakonu o obveznim odnosima, ona ugovorna strana koja je promjenama okolnosti pogođena, može tražiti izmjenu ili raskid ugovora.

4.2. NAČIN RASKIDA UGOVORA ZBOG PROMIJENJENIH OKOLNOSTI

Kako bi postojao temelj za izmjenu ili raskid ugovora, bitno je da se okolnosti promijene nakon što je isti sklopljen. Sklapajući ugovor, ugovorne strane moraju voditi računa o vanjskim činjenicama koje postoje u trenutku sklapanja samoga ugovora, a koje su u svezi sa samim ugovorom koji se sklapa. Promijenjene okolnosti kao takve nisu ni bitne, ističe Eraković (2010), već učinak koji te promijenjene okolnosti imaju na ispunjenje ugovornih obveza.

Kada je o promijenjenim okolnostima riječ, prema Zakonu o obveznim odnosima, ne uzimaju se one okolnosti koje nastaju redovito, već one izvanredne. Prema članku 369. ZOO-a, te izvanredne okolnosti koje su nastale nakon sklapanja ugovora moraju biti takve da se „nisu mogle predvidjeti prilikom sklapanja ugovora“.

Izmjenu ili raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti ne može tražiti ona ugovorna strana koja je navedene promijenjene okolnost bila dužna uzeti u obzir već pri samom sklapanju ugovora, ili ih je, prema odredbi članka 369. ZOO-a mogla izbjeći. Ona ugovorna strana kojoj su promijenjenim okolnostima povrijeđena prava ima pravo na raskid ugovora ukoliko je postupala pažljivo, a svejedno nije mogla izbjeći navedene okolnosti. Ukoliko je ugovorna strana kojoj su povrijeđena prava mogla izvanredne okolnosti predvidjeti nije ih, prema članku 369. ZOO-a, bila dužna niti uzeti u obzir. No, ugovorna strana kojoj su promijenjenim okolnostima povrijeđena prava, ona se na navedene okolnosti ne može pozivati ukoliko ih je mogla izbjeći. Kako promjene okolnosti ne bi utjecale na ispunjenje ugovornih obveza, svaka pojedina ugovorna strana mora postupati u skladu s načelom poštenja i savjesnosti članka 4. Zakona o obveznim odnosima i poduzimati sve potrebne mjere koje se od ugovornih strana i očekuju.

U članku 369. ZOO-a definirano je kada mogu nastati izvanredne okolnosti radi kojih ugovorna strana, kojoj su pogođena prava, može tražiti izmjenu ili raskid ugovora i to sljedećom formulacijom - "nastalih nakon sklapanja ugovora". Ugovorne strane se prilikom izmjene ili raskida ugovora ne mogu pozivati na one činjenice koje su postojale u trenutku

sklapanja samog ugovora, već na okolnosti koje su nastale nakon sklapanja istoga. Nastavno na to, prema odredbi navedenog članka, ugovorna strana koja traži izmjenu ili raskid ugovora, ne može se pozivati na one promijenjene okolnosti koje su nastale nakon što je istekao rok za ispunjenje ugovorne obveze. Izvanredne okolnosti na koje se ugovorna strana poziva također ne smiju pasti u zakašnjenje kako bi navedena strana mogla tražiti izmjenu ili raskid ugovora. U obzir se ne uzimaju niti one izvanredne okolnosti koje su nastale nakon što je rok za ispunjenje ugovorne obveze istekao. Gorenc (2005) ističe kako „promjene okolnosti moraju biti takve da se njihovom promjenom izaziva teška povreda ravnoteže vrijednosti stranačkih činidbi“. Ugovorna strana se ne može pozivati na one poteškoće koje u ispunjavanju ugovornih obveza nisu pravno relevantne.

Raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti može tražiti ona ugovorna strana kojoj je ispunjenje ugovorne obveze nakon promjene okolnosti postalo otežano, te bi joj ispunjenje iste nanijelo veliki gubitak. Ugovor se zbog promijenjenih okolnosti raskida konstitutivnom sudskom odlukom, za razliku od neispunjenja kada se ugovor raskida jednostavnom izjavom one ugovorne strane koja je svoju ugovornu obvezu ispunila (Eraković, 2010).

Prema odredbi članka 370. ZOO-a, ona ugovorna strana koja je ovlaštena na izmjenu ugovora ili njegov raskid radi promijenjenih okolnosti dužna je obavijestiti drugu stranu o svojoj namjeri onoga trenutka kada sazna kako su takve okolnosti nastupile. Ukoliko ugovorna strana to ne napravi, prema navedenoj odredbi, odgovara za štetu koju je druga ugovorna strana pretrpjela jer nije na vrijeme dobila zahtjev. Prema članku 348. ZOO-a, ugovorna strana mora drugu ugovornu stranu na vrijeme obavijestiti o činjenicama koje utječu na njihov međusobni odnos i ukoliko to ne učini, odgovara za štetu koju time prouzrokuje drugoj ugovornoj strani. Ona ugovorna strana kojoj su prava pogođena promijenjenim okolnostima može s druge strane podnijeti tužbu i tražiti izmjenu raskid ugovora bez obzira što o svojoj namjeri nije obavijestila drugu stranu.

„Raskid ugovora radi promijenjenih okolnosti može se zahtijevati samo konstitutivnom tužbom povodom koje sud može konstitutivnom presudom odlučiti o raskidu“ (Odluka Vrhovnog suda RH 175/08 od 10. lipnja 2009)[5]. Ukoliko ugovorna strana pristane ili ponudi

[5] https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home (27. travnja 2017)

pravičnu promjenu pojedinih uvjeta ugovora, prema članku 369. ZOO-a, ugovor se neće raskinuti. Prema Zakonu o obveznim odnosima, pogođena ugovorna strana može istaknuti sljedeće zahtjeve:

- **Da sud raskine ugovor**

Prema članku 369. ZOO-a, ukoliko jedna ugovorna strana zahtijeva raskid ugovora, isti se neće raskinuti, odnosno sud će odbiti tužbeni zahtjev, ako druga ugovorna strana ponudi ili pristane da se odgovarajuće odredbe pravično promijene. Odnosno, ako ugovorna strane ne ponudi ili ne pristane na promjenu, ugovor će se raskinuti.

Ukoliko tužitelj prihvati ponudu tuženika za izmjenom odgovarajuće odredbe ugovora, među ugovornim strankama nastaje sporazum kojim navedene strane mijenjaju uvjete ugovora čiji se raskid zahtijeva. Ukoliko tužitelj nakon toga ne povuče tužbu sud će traženi zahtjev odbiti kao neosnovan. Presuda predstavlja „odgovor na prijedlog tužitelja da mu se pruži pravna zaštita određenog sadržaja s obzirom na stanje u vrijeme njezina donošenja. Presuda se temelji na sadržaju pravnih odnosa kakvi su u vrijeme donošenja presude, a ne kakvi su bili u prošlosti ili kakvi će biti u budućnosti“ (Triva i Dika, 2004). Iz navedenog se zaključuje kako je pitanje jesu li uopće ispunjeni svi potrebni uvjeti za raskid ugovora radi promijenjenih aktivnosti budući da sud uzima u obzir činjenice koje su nastale nakon što je tužba podnesena.

- **Da ga svojom odlukom ugovorna strana izmijeni**

Ona ugovorna strana kojoj su prava povrijeđena može tužbom zahtijevati da se ugovor izmijeni. Zakon o obveznim odnosima prednost daje izmjeni ugovora naspram njegova raskida budući da sam raskid ugovora znači krajnju mjeru. Konstitutivna tužba, ističe Eraković (2010), kojom se traži izmjena ugovora, predstavlja zahtjev u kojem će osim ugovora, biti navedene i odredbe čija se izmjena traži.

Pogođena ugovorna strana ne može zahtijevati izmjenu ugovora ukoliko bi ista dovela do prestanka ugovora, odnosno do njegove obnove. Obnova ugovora nastaje ukoliko se, prema članku 145. ZOO-a, vjerovnik i dužnik suglase da zamijene postojeću obvezu novom, te ukoliko ta nova ugovorna obveza ima drugačiju pravnu činidbu ili osnovu. Ugovorom o

nagodbi, odredbom članka 147. ZOO-a, prestaje važiti prijašnja obnova, te nastaje nova. Izmjena postojećeg ugovora radi promijenjenih okolnosti se može zahtijevati, ali ne na način da izmjenom okolnosti prestane obveza pogođene strane ili da se spomenutom promjenom obveza zamijeni s novom koja ima drugačiju pravnu osnovu ili činidbu od postojeće.

- **Kumulacija oba zahtjeva**

Kumulacija tužbenih zakona nije moguća iz razloga što se od suda očekuje donošenje konstitutivne presude čiji učinci nastaju njezinom pravomoćnošću. Drugim riječima, ukoliko sud raskine ugovor, ističe Eraković (2010), njegova izmjena nije moguća budući da ugovor kao takav više ne postoji. Ukoliko sud odobri zahtjev za izmjenu ugovora, isti ostaje na snazi s tom izmjenom. Kumulacija zahtjeva za izmjenom i zahtjeva za raskidom ugovora nije moguća budući da jedan zahtjev isključuje drugi.

Sud se pri donošenju odluke o izmjeni ili raskidu ugovora rukovodi načelom poštenja i savjesnosti, vodeći, prema odredbi članka 371. ZOO-a, računa o svrsi ugovora, djelovanju izvanrednih okolnosti, podjeli rizika koja proizlaze iz ugovora, te o interesu ugovornih strana. Temeljem navedenog načela, sud ima obvezu utvrditi jesu li se ugovorne strane pridržavale tog načela u prilikom sklapanja ugovora, kao i prilikom ostvarenja ugovornih obveza i prava. Sud kroz navedeno načelo ocjenjuje i sve druge okolnosti.

Sud presudu donosi s obzirom na okolnosti koje u vrijeme donošenja presude postoje. Sud je, prema odredbi članka 371. ZOO-a, dužan voditi računa i o djelovanju i trajanju izvanrednih okolnosti. Ukoliko sud ustanovi da će izvanredne okolnosti trajati samo neki period, on može odbiti tužbeni zahtjev, ističe Eraković (2010). S druge strane, „pravomoćno odbijanje tužbenog zahtjeva da se zbog promijenjenih okolnosti raskine ugovor nije zapreka da se istim zahtjevom pokrene parnica zbog naknadno promijenjenih okolnosti“ (Crnić, 2005).

Bez obzira na koji je način ugovor raskinut, pravne posljedice njegova raskida su jednake. Prema odredbi članka 368. ZOO-a, obje ugovorne strane su raskidom ugovora oslobođene svojih ugovornih obveza, osim onih koji se odnose na naknadu štete. „Raskidom ugovora obje su ugovorne strane oslobođene svojih ugovornih obveza osim obveza naknade naknadne štete,

te se temeljem toga tuženik ne može teretiti na ispunjenje navedenog“ (Odluka Vrhovnog suda RH Rev – 716/07 od 27. veljače 2008)[6]. Raskidanjem ugovora ne prestaje obveza naknade štete. Drugim riječima, prema odredbi članaka 342. do 349. ZOO-a, raskidanjem ugovora ne prestaje obveza naknade štete, već sve pretpostavke odgovornosti za štetu radi povrede ugovorne obveze moraju biti ispunjene.

Raskidom ugovora pravna osnova na temelju koje su ugovorne strane nešto stekle otpada. Ukoliko je jedna ugovorna strana ugovor potpuno ili djelomično ispunila, ona prema članku 368. ZOO-a, ima pravo na povrat onoga što je dala. Na temelju stavka 3. navedenog članka, ukoliko obje ugovorne strane imaju pravo na vraćanje danog, ono se obavlja po principu za ispunjenje dvostranoobveznih ugovora. Obostrano vraćanje danoga dolazi u obzir samo u slučaju da su ugovorne strane djelomično ispunile ugovorne strane budući da ukoliko su u potpunosti ispunile ugovorne obveze, isti je prestao ispunjenjem ugovornih obveza.

Obveza vraćanja danog, ističe Eraković (2010), postoji neovisno tko je kriv za raskid ugovora, kao i o tome je li ona ugovorna strana koja traži vraćanje ista kao i vlasnik stvari koja je dana. Ukoliko dođe do situacije u kojoj nije moguće vratiti stvar, ista se pretvara u vraćanje novčane protuvrijednosti stvari koju je ugovorna strana primila, a ne one koju je bila dužna primiti.

Rok za podnošenje tužbe za povrat dane stvari nije propisan, a zastara prema sudskoj praksi nastupa istekom zastarnog roka koji traje pet godina, a koji počinje teći istoga dana kada je ugovor raskinut. Eraković (2010) ističe kako se zastarni rok primjenjuje pod pretpostavkom da je prije isteka zastarnog roka, u kojem je vjerovnik mogao zahtijevati ispunjenje obveze, došlo do raskida ugovora. Onog trenutka kada je zastara zahtjeva za ispunjenje ugovorne obveze nastupila, vjerovnik ne može ishoditi raskid ugovora i tražiti da mu dužnik vrati ono što je od vjerovnika primio.

Ona ugovorna strana koja je imala koristi od onoga što mora vratiti ima, prema odredbi članka 368. ZOO-a, obvezu platiti drugoj ugovornoj strani naknadu za navedene koristi, te je također dužna platiti zatezne kamate od onoga dana kada je primila isplatu. U slučaju da

[6] https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home (27. travnja 2017)

novac vraća ona ugovorna strana koja nije skrivila raskid ugovora, i u tom slučaju postoji obveza plaćanja zateznih kamata. Ona ugovorna strana koja vraća novac dužna je, prema odredbi članka 368. ZOO-a , platiti zateznu kamatu od trenutka kada je primila isplatu.

Ukoliko je obveza plaćanja zateznih kamata nastala kao posljedica raskida ugovora, one teku od trenutka primitka isplate bez obzira na poštenje ili nepoštenje stjecanja toga novca i neovisno o krivnji za raskid ugovora. Ona ugovorna strana koja mora vratiti novac, prema odredbi članka 26. ZOO-a, zatezne kamate plaća po stopi koju bi također bila dužna platiti i u slučaju zakašnjenja u slučaju da ugovor nije raskinut.

Odredba o učincima raskida ugovora nisu kogentne, odnosno prisilne, te sukladno tome ugovorne strane mogu sporazumno uređivati svoj odnos koji je nastao kao posljedica raskida ugovora, ističe Eraković (2010).

Sporazumnim raskidom ugovora, ugovorne strane navedenim sporazumom određuju i posljedice raskida ugovora. Bilo da se radi o raskidu ugovora izjavom, po sili zakona, odlukom suda radi promijenjenih okolnosti, ugovorne strane se same mogu dogovoriti oko učinaka koji su nastali u trenutku kada je ugovor raskinut. Ukoliko ugovorne strane unaprijed dogovore posljedice koje mogu nastati u slučaju eventualnog raskida ugovora, time ugovorne strane isključuju primjenu odredbe članka 368. ZOO-a.

Raskid ugovora s uzastopnim obvezama zbog promijenjenih okolnosti je moguć ukoliko je iz danih okolnosti jasno kako ugovorne obveze neće biti ispunjene. Ugovor s uzastopnim obvezama je moguće raskinuti i prije nego istekne vrijeme u kojem je nužno da dužnik ispuni svoju ugovornu obvezu ukoliko je navedeni ugovor ujedno i fiksan ugovor.

Prema odredbi članka 361. ZOO-a , ukoliko bitan sastojak ugovora predstavlja ispunjenje ugovorne obveze u određenom roku, te dužnik ne ispuni navedenu obvezu u određenom roku, raskida se ugovor po samom zakonu. Vjerovnik, prema stavku 2. članka 361. ZOO-a, može održati ugovor na snazi ukoliko nakon što istekne rok obavijesti dužnika, ali bez odgađanja, kako zahtijeva ispunjenje ugovora. Prema stavki 3. navedenog članka, ukoliko je vjerovnik može izjaviti da raskida ugovor ukoliko je zahtijevao ispunjenje ugovora, te isti nije dobio u

razumnom roku.

Prema odredbi članka 365. ZOO-a ukoliko u ugovoru s uzastopnim obvezama jedna ugovorna strana ne ispuni svoju obvezu, druga strana u razumnom roku može raskinuti ugovor u pogledu svih budućih obveza ukoliko je iz očito kako ugovorne obveze neće biti ispunjene. Prema navedenom članku, ugovor ostaje na snazi ukoliko druga ugovorna strana ne raskine ugovor i u pogledu već ispunjenih ugovornih obveza.

Iz sudske prakse:
Prema Zakonu o obveznim odnosima, strana koja traži raskid ugovora radi promijenjenih okolnosti ne može se pozivati na one okolnosti čija je promjena nastupila poslije isteka određenog roka za ispunjenje ugovorne obveze.

„Na utvrđeno činjenično stanje, a koje ne dovodi u sumnju ni žalitelj, sud je pravilno primijenio materijalno pravo obvezavši tuženika na plaćanje cijene za isporučenu robu, a prema odredbi 61. 454. Zakona o obveznim odnosima. Isticanje tuženika da je on u ovom poslu postupao samo kao komisionar, a da sav rizik snosi njegov komitent, neosnovano je, budući da je on bio u odnosu sa tužiteljem kao kupac prema prodavatelju, a odnos između njega i njegovog komitenta je drugi pravni temelj koji se ne tiče tužitelja, kao prodavatelja robe. Neutemeljeno je pozivanje tuženika na izmijenjene okolnosti koje su nastale nakon sklapanja ugovora. Iako objektivno točne, tuženika ne ispričavaju, budući da nije postupio u smislu odredbe č1. 133. i dalje Zakona o obveznim odnosima koji regulira mogućnosti stranke da ne ispune ugovor u slučaju nastanka izmijenjenih okolnosti nakon sklapanja ugovora. Činjenica koju tuženik ističe, da se roba nalazi kod umješača i da nije niti otvorena niti korištena i da bi ju tužitelj mogao dobiti natrag, predstavlja prijedlog tuženika za raskid ugovora, međutim takav prijedlog se prema odredbi 61. 133. st. 3. ZOO ne može staviti nakon što istekne rok određen za ispunjenje obveze tuženika“.

PRIVREDNI SUD HRVATSKE, Pž-2165/93 od 28. rujna 1993.[7]

[7] https://www.vtsrh.hr/ (30. kolovoza 2017)

5. ZAKLJUČAK

Zakon o obveznim odnosima Republike Hrvatske, polazeći od načela dispozitivnosti na kojem građanskopravni odnosi počivaju sadržava brojne propise koji se odnose upravo na raskid ugovora. Do raskida ugovora može doći voljom ugovornih stranaka, pa tako razlikujemo sporazumni raskid ugovora ili jednostrani raskid voljom samo jedne ugovorne strane, ali i na temelju zakona i u tom slučaju se ugovor raskida ili radi neispunjenja ili radi promijenjenih okolnosti.

Raskid ugovora je zapravo posljedica izvanrednih, neredovitih i neočekivanih situacija do kojih je došlo jer jedna ugovorna strana nije svoje ugovorne obveze ispunila ili ih je ispunila djelomično. U slučaju potpunog ispunjenja ugovora, ne može doći do raskida istoga.

Neispunjenje ugovornih obveza i promijenjene okolnosti predstavljaju najčešće razloge jednostranog raskida ugovora. Ugovorna strana ima pravo, ukoliko jedna ugovorna strana svoju ugovornu obvezu ne ispuni, dok ju je druga ugovorna strana već ispunila ili planira ispuniti, raskinuti ugovor jednostavnim očitovanjem volje, ali također može tražiti i ispunjenje dužne činidbe. Ugovorna strana koja je svoju ugovornu obvezu ispunila u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete, bez obzira na koju se opciju odlučila.

Kada je o raskidu ugovora na temelju zakona riječ, ono vrijedi samo za dvostranoobvezne ugovore budući da je samo u dvostranoobveznim ugovorima vjerovnik ujedno i dužnik. Dvostranoobvezni ugovori mogu biti raskinuti radi neispunjenja ili radi promijenjenih okolnosti. S druge strane, vjerovnik iz jednostranoobveznog ugovora nema takav pravni interes za utrnućem obveza što u konačnici i predstavlja posljedicu raskida dvostranoobveznih ugovora.

Sandra Lovrić

LITERATURA

- J 2005, *Novi Zakon o obveznim odnosima: zbornik radova*, Organizator, Zagreb.
- Crnić, I 2005, *Novi Zakon o obveznim odnosima: Narodne novine, broj 35/2005. : obrazloženja, napomene, prilozi, opsežno abecedno kazalo*, Organizator, Zagreb.
- Gavella, N 1998, *Ograničenja prava vlasništ*va, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, no. 2, str. 351 – 362.
- Gavella, N 2012, *Građansko pravo i posebna pravna uređenja za određene vrste dobara*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 62, no. 5-6, str. 1445-1490.
- Goldštajn, A 1974, *Privredno ugovorno pravo*, Informator, Zagreb.
- Gorenc, V 2005, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, RriF, Zagreb.
- Gorenc, V 2005, *Osnove statusnoga i ugovornoga trgovačkog prava*, Gorenc i dr., Zagreb.
- Gorenc, V, Kačer, H, Momčinović, H, Slakoper, Z, Vukmir, B i Belanić, L 2012, *Obvezno pravo, Posebni dio I., Pojedini ugovor*, Novi informator, Zagreb.
- Klarić, P i Vedriš, M 2014, *Građansko pravo: opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo*, 14. izdanje, Narodne novine, Zagreb.
- Kontrec, D 2016, *Zakup kao institut obveznog i stvarnog prava, Z*bornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37, br. 1, str. 645-683.
- Pavlović, M 2014, *Dužno ponašanje sudionika u ispunjavanju obveza*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 3, str. 575.- 600.
- Petrić, S 1991, *Izmjena ili raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 28, no. 1, str. 1-49.
- Radolović, A 1991, *Načelo zabrane prouzročenja štete kao (moguće) jamstvo*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 34, no. 1, str. 307-332.
- Radolović, A, Kačer, H i Slakoper, Z 2006, *Zakon o obveznim odnosima s komentarom*, Poslovni zbornik, Zagreb.
- Eraković u Skupina autora 2010, *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, Organizator, Zagreb.
- Slakoper, Z i Gorenc, V 2009, *Obvezno pravo: opći dio: sklapanje, promjene i prestanak ugovora*, Novi informator, Zagreb.

- Slakoper, Z, Kačer, H i Luttenberger, A 2009, *Osnove prava trgovačkih ugovora i vrijednosnih papira*, Mikrorad, Zagreb.
- Šarac, M 2013, *Raskid ugovora: usporednopravni pristup*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 63, vol. 5-6, str. 1081-1093.
- Triva, S i Dika, M 2004, *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb.
- Vizner, B 2014, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb.
- *Pojam građansko pravo*, skripta Pravnog fakulteta u Splitu.

WEB:

- Portal studenata Pravnog fakulteta Split - http://www.nasciturus.com/
- Visoki trgovački sud Republike Hrvatske – www.vtsrh.hr
- Vrhovni sud RH – https://www.vtsrh.hr/
- Vrhovni sud RH (sudska praksa) - https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home

PRAVNI IZVORI:

- Pomorski zakonik (Narodne novine, broj 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15)
- Zakon o cestama (Narodne novine, broj 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14)
- Zakon o najmu stanova (Narodne novine, broj 91/96, 48/98, 66/98, 22/06)
- Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15)
- Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, broj 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14)
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu (Narodne novine, broj 39/13, 48/15)
- Zakon o zakupu i kupoprodaji poslovnog prostora (Narodne novine, broj 125/11, 64/15)